



पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर, सोलापूर  
विद्यापीठ, सोलापूर

बी.ए. भाग -१ (सत्र पहिले)

पाठ्यपुस्तक : साहित्यरंग

अभ्यासपत्रिका- विषय मराठी (ऐच्छिक)



डॉ. मधुकर पवार  
प्रोफेसर  
मराठी विभाग प्रमुख  
छत्रपती शिवाजी रात्र महाविद्यालय, सोलापूर

# उद्दिष्टे

१. विद्यार्थ्यांमध्ये मराठी भाषा आणि साहित्याची जाणिव अभिरुची समृद्ध करणे.
२. विद्यार्थ्यांमध्ये मराठी भाषा सहजपणे वापरण्याची क्षमता निर्माण करणे.
३. विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेतील लेखक व लेखनाचा परिचय करून देणे.
४. मातृभाषा मानवी मूल्य आणि राष्ट्रीय एकात्मता यांची जागृती निर्माण करणे.
५. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यक्तीमत्व विकसीत करून विद्यापीठ परीक्षा व स्पर्धात्मक परीक्षा यांची तयारी करून घेणे.

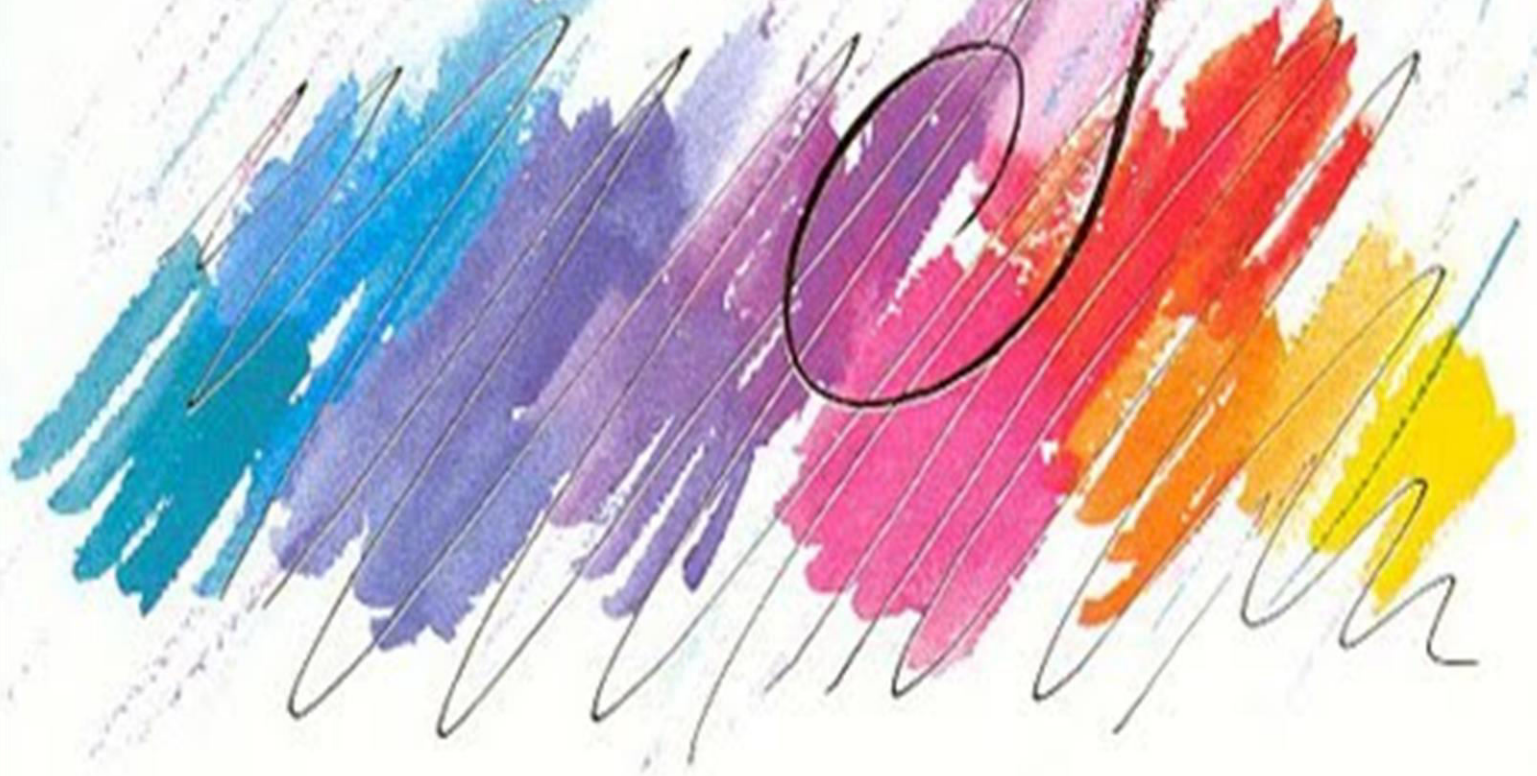
# डोळे - अण्णा भाऊ साठे - गीता

१. डोळे - गीता- कथेतील प्रमुख व्यक्तीरेखा..
२. प्रथम पुरुषी एकवचनी- निवेदन पध्दती..
३. गरीब-अडाणी स्त्रीला सुंदरतेचा शाप ठरतो. तिचे डोळे सुंदर आसतात
४. गीतेचा दीर तिच्या सुंदर डोळ्यामुळे तिचा पाठलाग करतो.
५. गीतेच्या नवऱ्याला या दोघां विषयी संशय येतो. तिचा छळ होतो.
६. गीतेला तिच्या सुंदर डोळ्यामुळे सासर सोडावे लागते.
७. मांत्रिकाकडून तिला सत्व परीक्षा देण्यासाठी आदेश दिला जातो.
८. गीतेला ही परीक्षा अन्यायकारक वाटते. ती परीक्षा देण्यास नकार देते.
९. तिला आपले डोळेच आपल्याला दुःख देणारे आहेत अशी समजूत होते.

# कौशल्यावर आधारित घटक

- भाषण कला
- भाषणाची पूर्वतयारी
- भाषणाची रूपरेखा
- भाषणाचा सराव

Thank You!





# पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर विद्यापीठ, सोलापूर सोलापूर

## बी.ए. भाग - २ विषय- मराठी (सत्र तिसरे)

### उद्दिष्टे:

१. कविता म्हणजे काय? ओळख करून देणे.
२. मराठी कवितेची वाटचाल समजून देणे
३. कवितेतील प्रतिमा, प्रतिके यांचा अनुबंध आशयानुरूप सांगणे.
४. कवितेची शैली, रचनाबंध यांचे वेगळेपण जाणून घेणे.
५. काव्यास्वाद व काव्य रसग्रहण कौशल्य विकसित करणे

## प्रकरण पहिले-

- नेमलेल्या साहित्यकृती : सेतू ( कविता संग्रह – कवी – वसंत बापट)

### काव्यास्वाद / रसग्रहण

#### १) कविता संकल्पना व स्वरूप :-

अ) कवितेच्या संज्ञा आणि व्याख्या.

ब) कवितेच घटक.

क) कवितेचे प्रकार.

ड) मराठी कवितेची वाटचाल.

प्रकरण दुसरे :-

२..वसंत बापट यांचे जीवन व साहित्य :

---

### सेतू – वसंत बापट

- अ) वसंत बापट यांचे जीवन चरित्र.
- ब) वसंत बापट यांचे कविता लेखन,
- क) वसंत बापट यांची काव्यविषयक भूमिका,
- ड) वसंत बापट यांच्या कवितेचे वेगळेपण,



प्रकरण तिसरे:

सेतू या कवितासंग्रहाचे स्वरूप व समीक्षा

---

अ) कवितेचे वर्गीकरण

ब) कवितेची आशयसूत्रे,

क) कवितेमधील जीवनदर्शन,

ड) कवितांची भाषाशैली,

## प्रकरण चौथे :-

### काव्यास्वाद –

---

- 
- 
- 
- 
- 
- 

अ) कवितेचे वाचन

ब) कवितेचे वर्गीकरण

क) कवितेचे भावसौंदर्य

ड) कवितेची शैली

इ) कवितेचे रसग्रहण

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग 2 – विषय. मराठी

(सत्र तिसरे)

कादंबरी वाङ्मय प्रकार आणि उपयोजित मराठी  
अभ्यासपत्रिका – 3

बुधवार दिनांक 01-04-2020

उद्दिष्ट्ये :

1. कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराचे वेगळेपण लक्षात घेणे.
2. कादंबरी निर्मितीतील लेखकाचे महत्त्व आघोरेखित करणे.
3. कादंबरीतील आशय आणि अनुभव समजावून घेणे
4. कादंबरीतील वास्तवाचा नवा अन्वयार्थ कसा प्रभावी ठरतो  
त्याचा शोध घेणे
5. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यक्तीमत्त्व कलागुण संपन्न करणारी  
कौशल्य विकसित करणे .

## प्रकरण पहिले :-

1) कादंबरी संकल्पना व स्वरूप : –

- अ) कादंबरीच्या संज्ञा,
- ब) कादंबरीच्या व्याख्या,
- क) कादंबरीचे घटक : कथानक, व्यक्तीरेखा, वातावरण,  
भाषाशैली,
- ड) मराठी कादंबरीची वाटचाल,

प्रकरण दुसरे :-

अभ्यासक्रमासाठी कादंबरी :

वारणेचा वाघ – अण्णा भाऊ साठे

- अ. अण्णा भाऊ साठे जीवन चरित्र
- ब. अण्णा भाऊ साठे यांची वाड.मयीन कामगिरी
- क. अण्णा भाऊ साठे यांचे सामाजिक कार्य
- ड. अण्णा भाऊ साठे यांच्या साहित्याचे वेगळेपण

प्रकरण तिसरे :-

वारणेचा वाघ : कादंबरीचे स्वरूप व समीक्षा –

- अ. वारणेचा वाघ कादंबरीचे कथानक ,  
व्यक्तीरेखा, घटनाप्रसंग, वातावरण
- ब. कादंबरीतील सामाजिकता
- क. कादंबरीची भाषाशैली व वाड.मयीन विशेष
- ड. वारणेचा वाघ कादंबरी व चित्रपट यातील माध्यमांतर
- ई. उपयोजित मराठी- कार्यक्रमाचे संयोजन व  
सूत्रसंचालन

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग 3 विषय. मराठी

साहित्यशास्त्र (सत्र पाचवे)

अभ्यासपत्रिका 7

बुधवार दिनांक 01-04 -2020

उद्दिष्ट्ये :

1. साहित्य लक्षणांचा परिचय करून देणे.
2. साहित्य म्हणजे काय त्याचे स्वरूप समजावून देणे.
3. साहित्याची प्रयोजने कोणती त्यांचा परिचय देणे.
4. साहित्यनिर्मितीची जनक कारणे यांच्या संबंधी विवेचन करणे
5. विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्याची आवड निर्माण करणे.

# प्रकरण पहिले : साहित्याची लक्षणे

अ. भारतीय काव्यशास्त्राचा स्थूल परिचय :-

1. शब्द – मम्मट,
2. रस – विश्वनाथ
3. रीती – वामन
4. ध्वनी – आनंदवर्धन
5. वक्रोक्ती – कुंतक
6. औचित्य – क्षेमेंद्र
7. अलंकार – भामह, दण्डी, उदभट



## प्रकरण दुसरे: साहित्याची प्रयोजने प्रयोजन म्हणजे काय?

अ) प्राचीन –संस्कृतमध्ये मम्मट यांनी सांगितलेली साहित्याची सहा प्रयोजने : –

- 1.यश 2.अर्थ, 3.व्यवहारविज्ञान,
4. अशुभनिवारण, 5. उपदेश, 6.आनंद

आ) आधुनिक – पाश्चात्य साहित्याची प्रयोजने :

- 1.पलायनवाद . 2. इच्छापूर्ती / स्वप्नरंजन
- 3.जिज्ञासापूर्ती 4. आत्माविकार 5. उदबोधन

# प्रकरण तिसरे : साहित्यनिर्मितीची जनक कारणे

साहित्यनिर्मितीचे स्वरूप :

1. प्रतिभा – दण्डी, रूद्रट, मम्मट, अभिनवगुप्त आणि लोब्लॉसो
2. प्रतिभेचे घटक – ग्रहण / धारण , स्मरण, निवड , मूळ कल्पना ,  
अभ्यास , मानसिक आणि शारीरिक स्वास्थ्य

# प्रकरण चौथे : वाड.मयीन अभिरुची

- अभिरुची : संज्ञा आणि स्वरूप
- वाड.मयीन अभिरुची व साहित्यनिर्मिती
- अभिरुची भिन्नतेची : कारणे आणि घटक

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग 3 विषय. मराठी

साहित्यशास्त्र (सत्र सहावे)

अभ्यासपत्रिका 12

सोमवार दिनांक 30 -03 -2020

उद्दिष्ट्ये :

1. शब्दशक्तीचे स्वरूप व प्रकार समजावून देणे.
2. साहित्य प्रकारांच्या स्वरूपाची ओळख करून देणे.
3. साहित्याचा भाषाविचार समजावून देणे.
4. साहित्यमूल्यांची जाणिव करून देणे.
5. साहित्यविषयक विचार आणि जाणिवा वृद्धिदंगत करणे .

# प्रकरण पहिले : शब्दशक्ती

अ) शब्दशक्ती म्हणजे काय?

1. अभिधा – वाच्यार्थ, मूख्यार्थ
2. लक्षणा – लक्ष्यार्थ,
3. व्यंजना – व्यंग्यार्थ, सूचितार्थ, मागाहून प्रतियमान होणारा अर्थ

## प्रकरण दुसरे : साहित्य प्रकाराच्या स्वरूपाचा अभ्यास

- अ) कविता – शब्द हे मूलद्रव्य, मनातील भावना , कल्पना कमी काळात व कमी शब्दात , जास्तीत जास्त भावनांचे अविष्करण, आत्मप्रकटीकरण
- ब) कथा – कथनात्मक वाङ्मय प्रकार, भूतकाळाशी निगडीत, विशेष कालानुक्रम घटना , प्रसंग, निवेदन पध्दती, व्यक्ती चित्रण हे प्रमुख घटक
- क) कादंबरी – कथनात्मक वाङ्मय प्रकार, भूतकाळाशी निगडीत, अपूर्णतेकडून पूर्णात्वाकडे घेऊन जाणारा प्रकार, कथेचा प्रदीर्घ पट, अनेक घटना प्रसंगांची मालिका ,
- ड) नाटक – नाटक हा वाङ्मय प्रकार भविष्यकाळाशी निगडीत असून यात वर्तमान काळही महत्त्वाचा , रंगभूमी संहितेचे जग , पात्रांचा संवाद, स्वगत, संगीत , कथानक, प्रकाश योजना, नेपथ्य हे नाटकाचे प्रमुख घटक होत.

## प्रकरण तिसरे : साहित्याची भाषा

साहित्याची भाषा :

1. व्यवहाराची भाषा
2. शास्त्रीय साहित्याची भाषा
3. ललित साहित्याची भाषा
4. शब्दांचा वक्क व्यापार, नादरूप, अलंकार, रूपक, प्रतिमा, प्रतीक

## प्रकरण चौथे : साहित्यमूल्ये

1. भावनाशीलता
2. काल्पनिकता
3. अनुभवनिष्ठता
4. विचारप्रधानता
5. विषयनिष्ठता
6. सामाजिकता
7. मानवतावाद
8. विज्ञाननिष्ठता





पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर, सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर  
बी.ए. भाग -१ (सत्र पहिले)

पाठ्यपुस्तक : साहित्यदर्पण

अभ्यासपत्रिका- विषय आवश्यक मराठी



डॉ. मधुकर पवार  
प्रोफेसर  
मराठी विभाग प्रमुख  
छत्रपती शिवाजी रात्र महाविद्यालय, सोलापूर

## • उद्दिष्टे:

१. विद्यार्थ्यांमध्ये मराठी भाषा आणि साहित्याची जाणिव व अभिरुची समृद्ध करणे.
२. विद्यार्थ्यांमध्ये मराठी भाषा सहजपणे वापरण्याची क्षमता निर्माण करणे.
३. विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेतील लेखक व लेखनाचा परिचय करून देणे.
४. मातृभाषा मानवी मूल्य आणि राष्ट्रीय एकात्मता यांची जागृती निर्माण करणे.
५. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यक्तीमत्व विकसित करून विद्यापीठ परीक्षा व स्पर्धात्मक परीक्षा यांची तयारी करून घेणे.

# १. प्रकरण पहिले-

गद्द विभाग :- प्रकरण

- १) लेकरुवांसवे आरोगणे – म्हाइंभट
- २) आहिल्याबाई आणि रुढीपरंपरा – विजया जहागीरदार
- ३) नवीन ग्रंथांची आवश्यकता – लोकहितवादी.
- ४) परोपकारी गंपू – पु.ल. देशपांडे
- ५) वाटणी – अप्पासाहेब खोत
- ६) अनगड – रफीक सुरज

## प्रकरण दुसरे -

### पद्द विभाग – कविता

- १) संतवाणी – अ. अवचिता परिमळू झुळकला अळुमाळु – संत ज्ञानेश्वर  
ब. विठू माझा लेकुरमाळा – संत जनाबाई  
क . नीति – संत एकनाथ  
ड. सत्य सर्वाचे आदि घर – महात्मा फुले

२) प्रेम आणि मरण – गोविंदाग्रज

३) अखेर कमाई – कुसुमाग्रज

४) भेटेन नऊ महिन्यांनी

५) माणूस – त्र्यंबक सपकाळे

६) प्रगतीपुस्तक – अनिल साबळे

अ) कौशल्यावर आधारित घटक		
1.	इंटरनेट आणि मराठी	( ई. मेल ई.कॉमर्स ई. रिडींग)
2.	मराठी विकीपिडीया	
3.	प्रमाण मराठी लेखन नियम	
4.	प्रमाण मराठी लेखन नियमानुसार सराव	

Thank You!